

УДК 347.6

DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2025.4.30>

ВИЗНАЧЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ В КРАЇНАХ ЗАГАЛЬНОГО ПРАВА: ПРАВОВІ ПРЕЗУМПЦІЇ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Лефтерова Олена Іванівна,

аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін
Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Визначення походження дитини є традиційним інститутом сімейного права, який охоплює встановлення батьківства та материнства щодо дитини. Народження дитини може відбуватися за різних обставин, що потребує адаптації правового регулювання, застосування таких правових норм, які дотримуються забезпечення найкращих інтересів дитини і не порушуватимуть права та інтереси залучених осіб. Статтю присвячено комплексному аналізу правових презумпцій та судової практики визначення походження дитини в країнах загального права (Велика Британія, США, Канада, Австралія, Індія) в умовах трансформації сімейних відносин, глобалізації та поширення допоміжних репродуктивних технологій. Розглядаються як традиційні біологічні критерії визначення материнства і батьківства, так і новітні концепції соціального та інтенційного батьківства, які поступово інтегруються в правові системи, формуючи гнучкі та інклюзивні підходи до захисту прав дитини. Значну увагу приділено аналізу норм, що регулюють презумпцію батьківства у випадках спільного проживання чи партнерства, можливість встановлення батьківства до народження дитини, сурогатне материнство, а також юридичне визнання множинного батьківства в певних юрисдикціях.

Досліджено прецедентну практику, яка ілюструє відхід від виключно генетичного підходу на користь урахування найкращих інтересів дитини, зокрема у випадках, коли біологічні та соціальні зв'язки не збігаються. Проведено порівняльний аналіз підходів різних англосаксонських країн, що демонструє як переваги (гнучкість, індивідуалізація, орієнтація на інтереси дитини), так і ризики (правова невизначеність, міжюрисдикційні колізії, складність визнання рішень за кордоном) застосування таких моделей.

На підставі вивченого матеріалу сформульовано висновок, який підкреслює переваги та сучасні тенденції правового регулювання визначення походження дитини в країнах загального права. Зокрема, ідеться про поступове визнання наміру як критерію для визначення батьківства, застосування традиційних презумпцій з урахуванням фактичного стану та тлумачення судами норм матеріального права з фокусом на забезпечення найкращих інтересів дитини.

Ключові слова: визначення батьківства, загальне право, презумпція батьківства, допоміжні репродуктивні технології, сурогатне материнство.

Lefterova Olena. Determination of a child's parentage in Common Law countries: legal presumptions and case law

Determining a child's parentage is a traditional institution of family law encompassing the establishment of paternity and maternity to a child. The birth of a child may occur under various circumstances, necessitating the adaptation of legal regulation and the application of norms that uphold the child's best interests while respecting the rights and interests of all parties involved. This article offers a comprehensive analysis of legal presumptions and judicial practice concerning the determination of a child's parentage in common law jurisdictions (the United Kingdom, the United States, Canada, Australia, and India) in the context of evolving family relations, globalization, and the proliferation of assisted reproductive technologies (ART). It examines both the traditional biological criteria for establishing maternity and paternity, as well as modern concepts of social and intentional parenthood, which are gradually being incorporated

into legal systems, fostering flexible and inclusive approaches to protecting children's rights. Particular attention is paid to the analysis of rules governing the presumption of paternity in cases of cohabitation or partnership, the possibility of establishing paternity before the birth of a child, surrogacy, and the legal recognition of multiple parentage in certain jurisdictions.

The study explores precedent-setting case law illustrating a shift away from an exclusively genetic approach towards prioritizing the best interests of the child, particularly in cases where biological and social ties diverge. A comparative analysis of approaches in different common law countries highlights both the advantages (flexibility, individualization, focus on the child's interests) and the risks (legal uncertainty, interjurisdictional conflicts, difficulties in recognizing foreign judgments) of implementing such models.

Based on the research findings, the article formulates conclusions emphasizing the advantages and current trends in the legal regulation of determining a child's parentage in common law jurisdictions. In particular, it notes the gradual recognition of intent as a criterion for establishing parenthood, the application of traditional presumptions regarding factual circumstances, and the interpretation of substantive legal norms by courts with a focus on safeguarding the best interests of the child.

Key words: *determination of paternity, common law, presumption of paternity, assisted reproductive technologies, surrogacy.*

У сучасних умовах розвитку сімейних відносин, підвищення мобільності населення, поширення новітніх репродуктивних технологій та зростання кількості дітей, народжених поза шлюбом або за допомогою сурогатного материнства, постає необхідність оновленого осмислення правового механізму визначення походження дитини. Особливого значення це питання набуває в країнах загального права (Велика Британія, США, Канада, Австралія, Індія), де традиційно застосовується прецедентне право, а нормативне регулювання тісно переплетене із судовою практикою. Відсутність єдиного підходу до визначення батьківства та материнства, розбіжності в трактуванні правових презумпцій та визнання соціального або інтенційного батьківства породжують юридичну невизначеність та можуть порушувати права дитини. Проблематика правового закріплення походження дитини в правових системах загального права потребує комплексного аналізу як нормативної бази, так і практики її застосування.

У країнах загального права правове визначення походження дитини дедалі більше відходить від виключно біологічного критерію та презумпцій, ґрунтуючись на судовій практиці, що визнає соціальне батьківство та намір осіб бути батьками. Такий підхід, за умови ефективного правового регулювання, дає змогу краще захистити інтереси дитини в умовах сучасного розмаїття форм

сім'ї та використання репродуктивних технологій.

У доктрині міжнародного приватного права є низка досліджень, присвячених визначенню походження дитини в обрахунок нами юрисдикціях. Наприклад, D. Nejaime [1] досліджує привілейованість становища різностатевих пар порівняно з одностатевими при регулюванні сімейних правовідносин, зокрема у випадку визнання батьківства при застосуванні допоміжних репродуктивних технологій. Автор проводить аналіз правового регулювання в різних штатах США і досліджує, як правова рамка кожного штату корелюється з рішеннями Верховного Суду Сполучених Штатів, порушуючи питання дотримання гендерної рівності та визнання соціального батьківства. Зі свого боку, N. Bala опублікував дослідження [2] різних способів визнання батьківства за канадським правом, дійшовши висновку, що в Канаді домінує підхід до визнання соціального батьківства та множинних форм сім'ї. A. Harland, науковиця та суддя Федерального окружного суду Австралії, опублікувала дослідження [3] про сурогатне материнство, ідентичність дитини та законне батьківство з боку гарантій прав дитини, зосередившись на двох важливих аспектах прав дітей, на які впливають допоміжні репродуктивні технології і сурогатне материнство, – це право на ідентичність та право на законне батьківство.

У вітчизняному науковому просторі питання визначення походження дитини

розглядається в різних аспектах, зокрема С. Ю. Бондаренко здійснив дослідження [4] валідності міжнародних договорів про сурогатне материнство в контексті міжнародного приватного права, розглянувши правове регулювання угод про сурогатне материнство в різних юрисдикціях. Автор також приділив увагу питанням колізії законодавства при визначенні батьківства на підставі угод про сурогатне материнство. І. А. Слободська та В. М. Процько дослідили питання законодавчого закріплення реалізації права на штучну репродукцію, зокрема, запропонували авторське визначення права на штучну репродукцію і розглянули, як застосування ДРТ регулюється в різних іноземних юрисдикціях і в Україні [5]. А. О. Дутко [6] проаналізував правове регулювання визначення походження дитини при застосуванні кріоконсервації біологічного матеріалу людини. Автор розглядає кілька моделей визначення походження дитини, народженої із застосуванням таких репродуктивних технологій, зокрема питання постмортальної репродукції.

На нашу думку, бракує комплексного порівняльного дослідження визначення походження дитини в країнах загального права, тому метою статті є аналіз особливостей правового регулювання визначення походження дитини в країнах загального права, зокрема правових презумпцій, механізмів визнання та оспорування батьківства і материнства, а також дослідження судової практики, що формує правові підходи до інтерпретації біологічного, соціального та інтенційного батьківства. Окрім цього, дослідження спрямоване на виявлення загальних принципів й особливостей правозастосування у відповідних юрисдикціях.

Зазначимо, що регулювання визначення походження дитини в країнах загального права має більш комплексний характер, що поєднує елементи статутного, прецедентного та договірної регулювання. Країни загального права покладаються на судову практику поряд із нормативними актами. Основна увага приділяється найкращим інтересам дитини, біологічному зв'язку та наміру бути батьками, хоча правові презумпції залишаються вагомими.

У Великій Британії Закон про людське запліднення та ембріологію 2008 року (*Human Fertilisation and Embryology Act 2008 (HFEA)*) регулює батьківство у випадках застосування ДРТ. Для природного зачаття застосовують норми Закону про реформу сімейного права 1969 року (*Family Law Reform Act 1969*). Закон презюмує, що чоловік матері є батьком, а материнство встановлюється за фактом народження. У разі народження дитини в шлюбі або цивільному партнерстві, чоловік / партнер вважається батьком (або другим батьком) дитини за презумпцією [7, ст. 26]. Відповідно до HFEA, правовий статус батьків встановлюється не лише за генетичним, а й за інтенційним принципом. За загальним правилом, матір'ю дитини вважається жінка, яка народила дитину, незалежно від її генетичного зв'язку з дитиною, але наступні положення закону визначають, що особа, яка погодилася стати батьком / матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю, може бути юридично визнана як така навіть без біологічного зв'язку [8, ст. 33–47].

У випадках використання ДРТ, якщо жінка перебуває в шлюбі або цивільному партнерстві на момент запліднення, її чоловік або партнер визнається другим юридичним батьком. Якщо жінка не перебуває в шлюбі, чоловік або партнер може стати юридичним батьком, якщо надає письмову згоду [8, ст. 35–37]. У разі сурогатного материнства батьки, які замовили народження дитини, не визнаються автоматично юридичними батьками. Для набуття батьківських прав необхідно отримати *Parental Order* – судовий акт, який передає юридичне батьківство від сурогатної матері та її партнера до інтенційних батьків. *Parental Order* надає повні батьківські права інтенційним батькам [8, ст. 54].

У цьому контексті було чимало судових рішень, у яких надавалося тлумачення окремим положенням HFEA, наприклад, у рішенні *Re X (Children) (Surrogacy: Time Limit)* [2014] EWHC 3135 (Fam) Високий суд Англії та Уельсу (*High Court of Justice of England and Wales*) розтлумачив поняття строків для подання заяви на отримання *Parental Order* у випадку

застосування сурогатного материнства. Суд дійшов висновку, що зазначені в законі строки можуть тлумачитися більш гнучко, якщо заява була подана з порушенням зазначеного строку, його може бути пролонговано за умови, що це відповідає найкращим інтересам дитини [9]. Це рішення вплинуло на практику місцевих судів по всій країні. Інший визначний приклад – рішення Високого суду в справі *Re A (A Child) (Human Fertilisation and Embryology Act 2008) [2015] EWFC 11*, у якому суд розтлумачив положення HFEA щодо визначення батьківства в разі застосування ДРТ одностатевими партнерами, наголосивши на рівних правах одностатевих батьків при встановленні походження дитини [10].

Щодо застосування норм міжнародного права, Велика Британія ратифікувала Конвенцію ООН про права дитини [11] і застосовує її положення в національному законодавстві, а також є учасником Гаазької конвенції 1996 року про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співпрацю щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей (далі – Гаазька конвенція 1996 року) [12], що регулює транснаціональне визнання рішень щодо опіки, батьківських прав та захисту дітей.

У США регулювання залежить від штату, але загальною основою є Єдиний закон про батьківство (*Uniform Parentage Act*) 2017 року – модельний закон, створений для стандартизації та модернізації законів про батьківство в різних штатах, зокрема для вирішення питань, пов'язаних з батьківством одностатевих пар, застосуванням ДРТ та визнанням фактичних батьків [13]. Він спрямований на забезпечення рівного ставлення до всіх дітей та батьків, незалежно від сексуальної орієнтації, сімейного стану чи способу зачаття дитини. Акт передбачає презумпцію батьківства, якщо чоловік перебуває в шлюбі з матір'ю на момент народження дитини або якщо визнає батьківство. Судова практика також визнає соціально-правове батьківство через концепцію *de facto parent* [13, ст. 204]. Єдиний закон про батьківство видаляє гендерну термінологію з попередніх версій та гаран-

тує, що діти одностатевих пар мають ті ж законні права, що й діти, народжені гетеросексуальними парами. Він також розглядає права дітей, зачатих за допомогою ДРТ, на доступ до інформації про їх генетичне походження. Після рішення *Obergefell v. Hodges* [14], яким Верховний суд США визнав одностатеві шлюби конституційно захищеними, одностатеві пари отримали рівні права на визнання батьківства. Сьогодні закон дедалі більше враховує сім'ї, утворені за допомогою ДРТ, і, роблячи це, визнає батьків не лише за біологічними, а й за соціальними ознаками [1, с. 2274].

Щодо батьківства за наміром, у США регулювання відрізняється між штатами. Проте є загальна тенденція визнавати *parental intent* як ключовий фактор. Так, у справі *Johnson v. Calvert* суд визнав, що «намір створити сім'ю та виховувати дитину» має перевагу над біологічним або гестаційним елементом, й інтенційні батьки, які створили ембріон та підписали договір із сурогатною матір'ю, мають пріоритет у визнанні батьківства, навіть якщо сурогатна мати є гестаційною матір'ю [15]. Закони таких штатів, як Каліфорнія, Іллінойс і Массачусетс, дають змогу отримати *pre-birth orders*, що підтверджують юридичне батьківство / материнство на основі наміру ще до народження дитини [1, с. 2274]. Єдиний закон про батьківство передбачає механізми для визнання небіологічних батьків, таких як ті, хто перебуває в одностатевих стосунках, або ті, хто виконує функції опікунів дитини. Біологічне батьківство має вагоме, але не виключне значення. Наприклад, у справі *Michael H. v. Gerald D.* [16] Верховний суд США визнав, що соціальне батьківство може переважити біологічне, якщо це відповідає найкращим інтересам дитини.

Зауважимо, що США доволі обережно ставляться до імплементації норм міжнародного права у сфері захисту прав дітей. Так, США залишається єдиною країною ООН, яка підписала, але не ратифікувала Конвенції з прав дитини, ратифікованими є лише два факультативні протоколи до Конвенції. Аналогічно, США підписали, але не ратифікували Гаазьку конвенцію 1996, що обмежує співпрацю в транснаціональних питаннях опіки.

У Канаді визначення походження дитини регулюється здебільшого на провінційному рівні, оскільки сімейне право в Канаді розділене між федеральною та провінційною юрисдикцією. Загальні правила встановлення батьківства подібні по всій країні, але деталі та, особливо, регулювання ДРТ й сурогатного материнства можуть відрізнятися залежно від провінції. У канадському праві біологічне походження, юридичний намір бути батьком / матір'ю та соціальне батьківство можуть визнаватися як підстави для визначення батьківства. У більшості провінцій, наприклад, Онтаріо [17, ст. 12], Британська Колумбія [18, ст. 25], особа, яка народила дитину, визнається матір'ю, особа, яка перебувала з нею в шлюбі чи партнерстві, презюмується як батько / другий батько / матір. Далі законодавство Онтаріо [17, ст. 6–13] та Британській Колумбії [18, ст. 27–30], визнає батьківство за наміром (*intent-based parentage*), тобто особа може бути визнана батьком або матір'ю, якщо вона дала згоду на використання ДРТ з метою стати батьком дитини – не є генетичним батьком / матір'ю, але висловлює намір до батьківства за згодою. Законодавство Канади дозволяє офіційно визнавати більше ніж двох батьків (наприклад, у випадках поліаморних або ко-батьківських угод). Рішення Верховного суду Британської Колумбії у справі *B.C. v. A.A.* (2021) [19] підтвердило можливість визнання декількох юридичних батьків. Спільне батьківство зараз є найпоширенішим способом виховання дітей у Канаді у випадках, коли обидва батьки відігравали значну роль у житті своїх дітей до розлучення [2].

Питання сурогатного материнства регулюються на федеральному рівні, Канада дозволяє тільки альтруїстичне сурогатне материнство, відповідно до федерального закону про допоміжні репродуктивні технології (*Assisted Human Reproduction Act (2004)*). Сурогатна матір визнається матір'ю до моменту передачі батьківства за судовим наказом (*declaration of parentage*), який закріплює походження дитини від інтенційних батьків, при цьому письмова згода сторін та юридичні договори обов'язкові [20, ст. 2].

В Австралії правове визначення походження дитини регулюється на національному рівні через сімейне законодавство, основний закон, який регулює ці питання – Закон про сімейне право 1975 року (*Family Law Act*), який передбачає презумпцію батьківства, якщо чоловік був у шлюбі або проживав із матір'ю на момент зачаття чи народження [21, ст. 69P]. Визнання батьківства в Австралії можливе на підставі автоматичного презумпції батьківства у шлюбі чи партнерстві, реєстрації у свідоцтві про народження, добровільної заяви (*acknowledgement*), а також можливе судове встановлення батьківства через ДНК-тест за наявності спору. Закон також визнає батьківство внаслідок штучного запліднення та сурогатного материнства за рішенням суду.

Окрім цього, австралійське право визнає батьківство як юридичний статус, що може базуватися на договірному намірі. Закон *Status of Children Act (Victoria)* передбачає, що подружжя або партнери, які погоджуються стати батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, можуть бути визнані такими судом за наявності відповідного дозволу. Сурогатне материнство в Австралії дозволене, але жорстко регламентоване, і лише на неоплатній (*altruistic*) основі. У більшості штатів (наприклад, Вікторія, Новий Південний Уельс, Квінсленд) батьківство може перейти від сурогатної матері до інтенційних батьків на підставі *Parentage Order*, що видається судом [22, ст. 22–24]. Після реформи 2017 року, яка легалізувала одностатеві шлюби в Австралії, одностатеві партнери визнаються батьками на рівних підставах: партнер жінки, яка народила дитину внаслідок ДРТ, визнається другим юридичним батьком незалежно від статі [23, ст. 60N].

Австралія і Канада як держави Британської Співдружності, як і Велика Британія, ратифікували Конвенцію з прав дитини і приєдналися до Гаазької конвенції 1996 року, що сприяє визнанню батьківських рішень за кордоном і гарантіям захисту прав дітей у національному законодавстві.

Індія як країна загального права містить елементи особистого права у визна-

чення батьківства. Згідно з Актом про опіку та опіку над неповнолітніми індусами 1956 року (*The Hindu Minority and Guardianship Act, 1956*), батьківство презюмується в шлюбі, проте впровадження ДНК-тестування посилює судовий контроль [24]. Для подружніх пар презумпція батьківства діє на підставі Закону про докази 1872 року (*Indian Evidence Act*). Якщо дитина народжена під час дії шлюбу або протягом 280 днів після його розірвання, чоловік вважається батьком, доки не буде доведено інше. Дитина, народжена поза шлюбом, не є незаконною дитиною, а визначення батьківства можливе через заяву батька, результати ДНК-тесту, рішення суду [25, ст. 112]. Таке батьківство має значення, зокрема, для спадкування, утримання та опіки.

В Індії визначення походження дитини є складним правовим питанням, оскільки правове регулювання базується як на світському законодавстві, так і на персональному (релігійному) праві, яке застосовується до осіб відповідно до їхньої релігійної належності (індуси, мусульмани, християни тощо). Однак незалежно від релігії право дитини на ідентичність та правовий статус батьківства визнано конституційною гарантією [26, ст. 14, 21]. Згідно із загальним принципом індійського права: «Мати – це та, що народила». Цей підхід діє навіть у випадках сурогатного материнства, але за сучасним законодавством право бути визнаним батьком чи матір'ю може залежати від наміру і згоди сторін. Закон про регулювання сурогатного материнства (*The Surrogacy (Regulation) Act, 2021*) визначає, що сурогатна мати не вважається юридичною матір'ю після народження дитини, якщо виконано відповідні умови й суд визнав батьківство інтенційних батьків. Цей закон дозволяє тільки альтруїстичне сурогатне материнство, причому потенційні батьки повинні бути індійськими громадянами, подружньою парою або жінкою-одиначкою (вдовою / розлученою), що відповідає умовам, визначеним у законі. Закон забороняє комерційні сурогатні угоди, і відповідна угода повинна бути затверджена медичною радою та юридично оформленою [27, ст. 5–17].

Щодо міжнародних стандартів стосовно визначення походження дитини, Індія ратифікувала Конвенція про права дитини, однак не є учасницею Гаазької конвенції 1996 року, що обмежує транснаціональну співпрацю в таких питаннях.

Тож до загальні принципів визначення походження дитини в країнах загального права відносимо такі:

1. Переважна роль судової практики – визначення батьківства часто базується не лише на статутному регулюванні, а й на прецедентних рішеннях.

2. Застосування презумпції батьківства за наявності шлюбу та стабільних партнерських відносин.

3. Урахування найкращих інтересів дитини – ключовий принцип у розгляді будь-яких спорів, пов'язаних із батьківством.

4. Визнання наміру як юридично значущої підстави в контексті ДРТ й сурогатного материнства.

5. Сурогатне материнство регулюється жорсткими вимогами закону з переважною заборонаю комерційного сурогатного материнства.

Дійсно, англосаксонські юрисдикції значною мірою покладаються на судову практику, що дозволяє більш гнучке тлумачення закріплених у законодавстві норм у контексті конкретних справ, однак й у законодавстві кожної країни є певні відмінності, які узагальнено в Таблиці 1.

Висновки. У країнах англосаксонської системи правове походження дитини формується більш гнучко, з урахуванням обставин фактичного проживання, батьківської участі, а також наміру особи бути батьком / матір'ю (*intended parenthood*), особливо в контексті застосування ДРТ. Поняття соціального батьківства (тобто коли особа виконує батьківські функції без біологічного або юридичного зв'язку) широко визнається в англосаксонських країнах, де суди можуть надавати таким особам статус законного батька. До того ж саме країни англосаксонської правової системи поширюють презумпцію батьківства не тільки на підставі шлюбних відносин, а й з урахуванням спільного проживання або партнерства.

Що ж до сурогатного материнства, країни загального права (деякі штати

Таблиця 1

**Особливості регулювання визначення походження дитини
в країнах загального права**

Країна	Материнство	Батьківство в шлюбі	Батьківство поза шлюбом	Сурогатне материнство	Інтенційне батьківство
Велика Британія	Мати – жінка, яка народила дитину	Презумпція батьківства чоловіка	Визнається через згоду, реєстрацію або суд	Дозволене (некомерційне), parental order	Визнається через parental order
США	Закон варіюється між штатами; зазвичай – жінка, яка народила	Презумпція, можливе спростування	Визначається через ДНК, згоду або судові рішення	Регулюється на рівні штатів; різні підходи	У деяких штатах – через intent-based models
Канада	Мати – біологічна або сурогатна (якщо не відмовилась)	Презумпція батьківства	Можливе визнання або встановлення через ДНК / суд	Дозволене, переважно некомерційне	Визнане, якщо є згода та угода
Австралія	Мати – жінка, яка народила	Презумпція батьківства	Потрібна згода або тест; презумпція не діє автоматично	Дозволене (некомерційне), через суд	Визнається через судові накази
Індія	Мати – жінка, яка народила (але може передати права)	Презумпція за шлюбом, але з обмеженнями	Визначається судом або добровільним визнанням	Дозволене лише альтруїстичне (з 2021 р.)	Законодавчо врегульовано в ART та Surrogacy Acts

США, Канада, Австралія, Індія) дозволяють сурогатне материнство тільки на некомерційній основі з метою захисту інтересів сурогатної матері. Також варто зазначити, що множинне батьківство – коли дитина має більше ніж двоє юридичних батьків – хоча й рідкісна правова конструкція, уже визнається в деяких юрисдикціях ангlosаксонської системи (Канада, Каліфорнія).

Додатково деякі юрисдикції, зокрема окремі штати США або провінції Канади, дозволяють встановлювати батьківство до народження дитини (через pre-birth orders), що забезпечує правову визначеність ще до факту народження. Тож

підхід в ангlosаксонських юрисдикціях забезпечує більшу адаптивність і визнання соціального батьківства, проте може викликати правову невизначеність у міждержавному контексті, потребуючи гармонізації в межах різних територіальних одиниць країн з федеративним устроєм.

Сучасною загальною тенденцією для обох систем є визнання наміру стати батьками як одного з критеріїв визначення походження дитини, особливо при сурогатному материнстві або донорському заплідненні. Країни, як-от Велика Британія, США, Канада, передбачають законодавчі або судові механізми, що дозволяють установити батьківство за наміром.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Nejaime D. The Nature of Parenthood. *The Yale Law Journal*, 126(8), 2023. P. 2260–2381. URL: <http://www.jstor.org/stable/45223095>
2. Bala N.C. The 2021 Canadian Parenting Reforms: Is Shared Parenting the New Normal? *Queen's University Legal Research Paper Forthcoming* (March, 2022). DOI <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4058375>
3. Harland, A.J., Surrogacy, Identity, Parentage and Children's Rights – Through the Eyes of a Child. *Family Court Review*, 59, 2021. P. 121–130. DOI <https://doi.org/10.1111/fcre.12554>
4. Бондаренко С. Ю. Регулювання міжнародних договорів про сурогатне материнство в контексті міжнародного приватного права. *The 6th International scientific and practical conference "The role of innovations in the transformation of the image of modern science"* (October 08–11, 2024) Oslo, Norway. International Science Group. 2024. 333 p. С. 105–115.
5. Слободська І. А., Процко В. М. Законодавче закріплення реалізації права на штучну репродукцію. *Наукові праці Київського авіаційного інституту. Серія:*

Юридичний вісник «Повітряне і космічне право», 1(58),2021. С. 128–134. <https://doi.org/10.18372/2307-9061.58.15319>

6. Дутко А. О. Право на відкладене батьківство/материнство – окремі питання правового регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право*, 1(81), 2024. С. 191–195. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/300651/292865>

7. Family Law Reform Act: Закон Великої Британії від 25.07.1969. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1969/46>

8. Human Fertilisation and Embryology Act: Закон Великої Британії, 2008, у редакції від 5.08. 2025. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/22/part/2>

9. Re X (Children) (Surrogacy: Time Limit) [2014] EWHC 3135 (Fam): Рішення Високого суду Англії та Уельсу від 03.10.2014. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2014/10/judgment-re-x.pdf>

10. Re A (A Child) (Human Fertilisation and Embryology Act 2008) [2015] EWFC 11: Рішення Високого суду Англії та Уельсу від 11.09.2015. URL: <https://www.judiciary.uk/wp-content/uploads/2015/09/parentage.pdf>

11. Про права дитини: Конвенція ООН від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

12. Про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей: Конвенція ООН від 19.10.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_002#Text

13. Uniform Parentage Act (UPA): закон США від 20.07.2017. URL: <https://www.uniformlaws.org/committees/community-home?CommunityKey=c4f37d2d-4d20-4be0-8256-22dd73af068f>

14. Obergefell v. Hodges: Рішення Верховного суду США (2015). URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/576/644/>

15. Johnson v. Calvert: Рішення Верховного суду Каліфорнії (1998) № 851P.2d776. URL: <https://law.justia.com/cases/california/supreme-court/4th/5/84.html>

16. Michael H. v. Gerald D. : Рішення Верховного суду Каліфорнії (1989), №491U.S.110. URL: <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/491/110/>

17. Children’s Law Reform Act: Закон провінції Онтаріо (1990). URL: <https://www.ontario.ca/laws/statute/90c12>

18. Family Law Act: Закон провінції Британська Колумбія (2010). URL: https://www.bclaws.gov.bc.ca/civix/document/id/complete/statreg/00_11025_00_multi

19. B.C. v. A.A.(Columbia Birth Registration No. 2018-XX-XX5815): Рішення Верховного суду Британської Колумбії (2021). URL: <https://canliiconnects.org/en/summaries/73881>

20. Assisted Human Reproduction Act (S.C. 2004, с. 2): Закон Канади (2004). URL: <https://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/a-13.4/>

21. Family Law Act 1975 (Cth): Закон Австралії у редакції від 24.04.2019. URL: <https://www.legislation.gov.au/C2004A00275/2019-03-10/text>

22. Status of Children Act: Закон штату Вікторія (1974) URL: https://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdb/au/legis/vic/consol_act/soca1974199/

23. Marriage Amendment Act: Закон Австралії від 08.12.2017. URL: https://www.aph.gov.au/Parliamentary_Business/Bills_Legislation/Bills_Search_Results/Result?bId=s1099 ,

24. The Hindu Minority and Guardianship Act: Закон Індії (1956). URL: <https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/1649/1/195632.pdf>

25. Indian Evidence Act: Закон Індії (1872) у редакції від 13.03.2020. URL: https://www.indiacode.nic.in/bitstream/123456789/15351/1/iea_1872.pdf

26. Конституція Індії від 26.11.1949 у редакції від 01.05.2024. URL: <https://legislative.gov.in/constitution-of-india/#>

27. The Surrogacy (Regulation) Act: : Закон Індії від 25.01.2021. URL: https://www.indiacode.nic.in/handle/123456789/17046?view_type=browse

Стаття надійшла в редакцію: 10.08.2025

Стаття прийнята: 25.08.2025

Опубліковано: 27.10.2025

